

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT.

LEGAL SCIENCES

Випуск 4 (76), 2025

Видавничий дім
“Гельветика”
2025

Засновник: Міжрегіональна Академія управління персоналом.

Рік заснування: 2006.

Періодичність: 4 рази на рік.

Редакційна колегія

Зарисило В. О., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом (**головний редактор**)

Берзія П. С., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та кримінології Інституту права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Богатирьов І. Г., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Вакулік О. О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та судової медицини, Національна академія внутрішніх справ

Головко Л. О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Горлісько С. Г., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри національної безпеки навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Доценко О. С., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національна академія внутрішніх справ

Калиновський Б. В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та прав людини, Національна академія внутрішніх справ

Кисленко Д. П., кандидат юридичних наук, д.пед.н., доцент, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Кислий А. М., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Козаченко О. І., доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна академія управління персоналом

Козін С. М., доктор юридичних наук, старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Колб О. Г., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Ладиченко В. В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Лисенко С. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри

правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Макєва О. М., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, Національний авіаційний університет

Мердова О. М., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2, Донецький державний університет внутрішніх справ

Мурашій К. В., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна академія управління персоналом

Омаров Азад Енвер огли, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Піддубний О. Ю., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного та господарського права, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Сервєцький І. В., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри національної безпеки навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Стрельбицька Л. М., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін, Національна академія Служби Безпеки України

Стрельбицький М. П., доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник науково-організаційного центру, Національна академія Служби Безпеки України

Стрелок Я. В., доктор юридичних наук, прокурор, Офіс Генерального прокурора України

Чуєнко В. І., кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Шульга Є. В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Яра О. С., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та фінансового права, декан юридичного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Łukasz Moniuszko, Doktor habilitowany, Profesor, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy (Bydgoszcz, Rzeczpospolita Polska)

Agnieszka Szpak, dr hab., Professor, Department of International Security, Institute of Security Studies, Toruń, Poland

Dariusz Skalski, dr hab., Professor, Gdansk University of Physical Education and Sport, Gdańsk, Poland

Olha Bodnar-Petrovska, PhD, Senior Researcher, Head of the Baltic-Ukrainian Center, Faculty of Law, Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania

Затверджено Вченою радою

Міжрегіональної Академії управління персоналом 10.12.2025 (протокол № 11)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1173 від 11.04.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-03891

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (вул. Фрометівська, буд. 2, м. Київ, 03039, iarpm@iarpm.edu.ua, тел. (044) 490-95-00).

Відповідно до Наказу МОН України № 320 від 07 квітня 2022 року (додаток 2) журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія Б). Спеціальності: D8 – Право;

K9 – Правоохоронна діяльність; D9 – Міжнародне право.

Видання індексується Google Scholar

DOI: 10.32689/2522-4603

Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки. 2025. Вип. 4 (76). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 74 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку права. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток юридичної науки в Україні.

UDC 34

Founder: Interregional Academy of Personnel Management.**Founded:** 2021.**Periodicity:** 4 times a year.**Editorial board**

Zarosylo V. O., Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activity of the Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Chief Editor)

Berzin P. S., Doctor of Law, Associate Professor, Professor at the Department of Criminal Law and Criminology of the Institute of Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Bohatyrov I. H., Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activity of the Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Vakulik O. O., PhD in Law, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Criminalistics and Forensic Medicine, National Academy of Internal Affairs

Holovko L. O., PhD in Law, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of International Law and Comparative Jurisprudence, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Hordiienko S. H., Doctor of Law, Associate Professor, Professor at the Department of National Security of the Scientific-Educational Institute of Law named after Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Dotsenko O. S., Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Public Administration and Management, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Kalynovskyi B. V., Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Constitutional Law and Human Rights, National Academy of Internal Affairs

Kyslenko D. P., PhD in Law, Doctor of Pedagogy, Associate Professor, Professor at the Department of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activity of the Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Kyslyi A. M., Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Kozachenko O. I., Doctor of Law, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activity of the Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Kozin S. M., Doctor of Law, Assistant Professor at the Department of Theory and History of State and Law, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Kolb O. H., Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Professor at the Department of Criminology and Criminal-Executive Law, Yaroslav Mudryi National Law University

Ladychenko V. V., Doctor of Law, Professor, Head of the Department of International Law and Comparative Jurisprudence, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Lysenko S. O., Doctor of Law, Professor, Professor at the Department

of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activity of the Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Makeieva O. M., PhD in Law, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Theory and History of State and Law, National Aviation University

Merdova O. M., PhD in Law, Associate Professor, Head of the Department of Administrative Law Disciplines of the Faculty No. 2, Donetsk State University of Internal Affairs

Muraviov K. V., Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of Administrative, Finance and Bank Law of the Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Omarov Azad Enver oglu, Doctor of Public Administration, Associate Professor, Professor at the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management

Piddubnyi O. Y., Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Civil and Commercial Law, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Servetskyi I. V., Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of National Security of the Scientific-Educational Institute of Law named after Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Strelbitska L. M., Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Civil Law Disciplines, National Academy of the Security Service of Ukraine

Strelbitskyi M. P., Doctor of Law, Professor, Chief Research Associate at the Scientific and Organizational Center, National Academy of the Security Service of Ukraine

Streljuk Y. V., Doctor of Law, Prosecutor, Prosecutor General's Office of Ukraine

Chuienko V. I., PhD in Law, Senior Lecturer at the Department of Civil-Law Disciplines and International Law of the Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great, Interregional Academy of Personnel Management

Shulha Y. V., Doctor of Law, Associate Professor, Professor at the Department of International Law and Comparative Jurisprudence, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Yara O. S., Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Administrative and Finance Law, Dean of the Faculty of Law, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Łukasz Moniuszko, Doktor habilitowany, Profesor, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz, Rzeczpospolita Polska

Agnieszka Szpak, dr hab., Professor, Department of International Security, Institute of Security Studies, Toruń, Poland

Dariusz Skalski, dr hab., Professor, Gdansk University of Physical Education and Sport, Gdańsk, Poland

Olha Bodnar-Petrovska, PhD, Senior Researcher, Head of the Baltic-Ukrainian Center, Faculty of Law, Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania

Approved by the Academic Council of Interregional Academy of Personnel Management
(minutes No. 11 as 10.12.2025)

Registration of print media entity: Decision of the National Council of Television
and Radio Broadcasting of Ukraine: Decision No. 1173 as of 11.04.2024.
Media ID: R30-03891.

Media entity – Private Joint-Stock Company «Higher education institution «Interregional Academy of Personnel Management»
(03039, Kyiv, Frometivska str., 2, iapm@iapm.edu.ua, tel. (044) 490-95-00).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 7, 2022, № 320
(annex 2), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (the “B”
category). Subject Area: D8 – Law; K9 – Law Enforcement Activities; D9 – International Law.

The journal is indexed by Google Scholar

DOI: 10.32689/2522-4603

Scientific works of Interregional Academy of Personnel Management. Legal Sciences. 2025. Issue 4 (76). Kyiv : Interregional Academy of Personnel Management. 2025. 74 pp.

It is published the articles by scientists dealing with the topical issues of law development. The journal is intended for academic and research staff, students, and all those interested in the development of legal science in Ukraine.

ЗМІСТ

Олексій ВОЙЧЕК

ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ОРГАНАМИ ПОЛІЦІЇ:
СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ..... 6

Віра ГАЛУНЬКО

ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 12

Ігор ГОРБАНЬОВ, Ігор ФЕДОРОВ, Наталія ПРОДАНЕЦЬ

ОСОБЛИВОСТІ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО
ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ВОДНОМУ ТРАНСПОРТІ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ
НА ЇХ ДОПУСТИМІСТЬ ТА НАЛЕЖНІСТЬ..... 16

Станіслав ГОЦАЛЮК

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ
ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ..... 23

Володимир ЗАРОСИЛО, Ганна ГАВРЮШЕНКО,**Оксана МЕЛЬНИК-ЛИМОНЧЕНКО**

МІЖНАРОДНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ ВЧИНЕНІ НА ТЕРИТОРІЇ
УКРАЇНИ ВІЙСЬКОВИМИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ТА МОЖЛИВІСТЬ ПРИТЯГНЕННЯ
ЗЛОЧИНЦІВ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ..... 28

Анна ПАНЧУК

ПРАВОВІ МЕЖІ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА:
ВЗАЄМОДІЯ СПЕЦІАЛЬНИХ НОРМ, ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ,
ВИКЛИКИ ТА ПОТРЕБИ ВОЄННОГО ЧАСУ..... 34

Василь ПАРАСЮК

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТРУДОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 40

Іван СЕРВЕЦЬКИЙ, Олександр СУШКО

ВИДАТНІ ОРГАНІЗАТОРИ РОЗВІДКИ ЗА ЧАСІВ ГЕТЬМАНА
БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО..... 46

Руслан ЧОРНОЛУЦЬКИЙ, Микола ЗУБРИЦЬКИЙ, Ірина МУРАВЬОВА,**Дмитро ЧАСОВНИКОВ, Віктор ВАЦЮК**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ОСІБ,
ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ..... 54

Олександра ЧУЄНКО

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ..... 59

Геннадій ДМИТРЕНКО, Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

НАРОДОВЛАДДЯ НОВОГО ТИПУ ЗАВДЯКИ «ЦИФРОВОМУ ВІЧЕ»
ЯК ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ 64

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2025.4.5>**Володимир ЗАРОСИЛО**

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: 0000-0001-6935-5449

Ганна ГАВРЮШЕНКО

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Оксана МЕЛЬНИК-ЛИМОНЧЕНКО

кандидат юридичних наук доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: 0000-0001-7975-0135

МІЖНАРОДНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ ВЧИНЕНІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ВІЙСЬКОВИМИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ТА МОЖЛИВІСТЬ ПРИТЯГНЕННЯ ЗЛОЧИНЦІВ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Стаття присвячена комплексному дослідженню міжнародних кримінальних правопорушень, учинених військовослужбовцями Російської Федерації на території України у контексті збройної агресії, що триває з 2014 року та набула повномасштабного характеру з лютого 2022 року. У роботі здійснено аналіз правової природи та сутності основних категорій міжнародних злочинів, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду, зокрема злочину агресії, воєнних злочинів і злочинів проти людяності. Особливу увагу приділено дослідженню нормативно-правових засад міжнародної кримінальної відповідальності, історичних передумов формування системи міжнародного правосуддя, а також розвитку сучасної практики Міжнародного кримінального суду у справах, пов'язаних з агресією проти України.

Проаналізовано ключові напрями міжнародного реагування на злочини РФ, зокрема діяльність МКС, Євроюсту, Ради ООН з прав людини, спільних слідчих груп (ЛІТ) та національних прокуратур європейських держав, які застосовують принцип універсальної юрисдикції. Розглянуто прецедентні ордери МКС щодо В. Путіна, М. Львової-Белової, С. Шойгу, В. Герасимова та інших осіб, причетних до депортації українських дітей і масованих атак на енергетичну інфраструктуру.

У статті висвітлено актуальні проблеми доказування міжнародних злочинів, зокрема документування фактів катувань, сексуального насильства, масових убивств цивільного населення, а також труднощі, пов'язані з імунітетами вищих посадових осіб держави-агресора та колізією між нормами міжнародного і національного права. Обґрунтовано необхідність удосконалення національного кримінального процесу з урахуванням стандартів МКС і практики ЄСПЛ, посилення взаємодії між українськими та міжнародними органами правосуддя, створення ефективного механізму обміну цифровими доказами (OSINT, супутникові дані, дані з відкритих джерел).

За результатами дослідження визначено перспективні напрями підвищення ефективності розслідування міжнародних злочинів, серед яких – створення спеціального трибуналу за злочин агресії проти України, розробка міжнародної політики репарацій, уніфікація підходів до імунітетів державних посадових осіб, а також формування багаторівневої системи невідворотності покарання.

Ключові слова: міжнародні злочини, воєнні злочини, злочини проти людяності, злочин агресії, Міжнародний кримінальний суд, спеціальний трибунал, відповідальність Російської Федерації, Україна, Римський статут.

Volodymyr Zarosylo, Anna Havryushenko, Oksana Melnyk-Limonchenko. INTERNATIONAL CRIMINAL OFFENCES COMMITTED ON THE TERRITORY OF UKRAINE BY THE MILITARY OF THE RUSSIAN FEDERATION AND THE POSSIBILITY OF BRINGING CRIMINALS TO RESPONSIBILITY

The article is devoted to a comprehensive study of international criminal offenses committed by members of the Armed Forces of the Russian Federation on the territory of Ukraine in the context of the armed aggression that has been ongoing since 2014 and escalated into a full-scale invasion in February 2022. The research analyzes the legal nature and essence of the main categories of international crimes defined by the Rome Statute of the International

Criminal Court, including the crime of aggression, war crimes, and crimes against humanity. Special attention is given to the examination of the normative and legal foundations of international criminal liability, the historical prerequisites for the formation of the system of international justice, as well as the development of contemporary practice of the International Criminal Court in cases related to the aggression against Ukraine.

The article analyzes the key directions of international response to the crimes of the Russian Federation, in particular the activities of the ICC, Eurojust, the UN Human Rights Council, joint investigation teams (JIT), and the national prosecution authorities of European states applying the principle of universal jurisdiction. Consideration is given to the precedent arrest warrants issued by the ICC against V. Putin, M. Lvova-Belova, S. Shoigu, V. Gerasimov and other individuals involved in the unlawful deportation of Ukrainian children and large-scale attacks on critical energy infrastructure.

The article highlights the current challenges of proving international crimes, including documenting torture, sexual violence, and mass killings of civilians, as well as the difficulties associated with immunities of high-ranking officials of the aggressor state and the conflict between norms of international and national law. The necessity of improving the national criminal procedure in accordance with ICC standards and the case law of the ECtHR is substantiated, along with strengthening cooperation between Ukrainian and international judicial institutions and creating an effective mechanism for the exchange of digital evidence (OSINT, satellite imagery, open-source data).

Based on the results of the study, promising directions for enhancing the effectiveness of the investigation of international crimes are identified, including the establishment of a special tribunal for the crime of aggression against Ukraine, development of an international reparations policy, unification of approaches to immunities of state officials, and the formation of a multi-level system ensuring the inevitability of punishment.

Key words: *international crimes, war crimes, crimes against humanity, crime of aggression, International Criminal Court, special tribunal, responsibility of the Russian Federation, Ukraine, Rome Statute.*

Методи дослідження. У процесі підготовки статті використано сукупність загальнонаукових і спеціально-правових методів дослідження, що забезпечили комплексний аналіз проблематики міжнародних кримінальних правопорушень, учинених військовими Російської Федерації на території України.

Зокрема, діалектичний метод застосовано для розкриття сутності та взаємозв'язку міжнародних злочинів і правових механізмів їх переслідування в умовах сучасного міжнародного правопорядку. Системно-структурний метод дав змогу розглянути міжнародні кримінальні правопорушення як елемент цілісної системи міжнародного кримінального права, визначити місце і роль кожного виду злочину (агресії, воєнних злочинів, злочинів проти людяності, геноциду). Порівняльно-правовий метод використано для аналізу відмінностей між міжнародним і національним механізмами притягнення до відповідальності, а також для зіставлення української судової практики з досвідом міжнародних трибуналів щодо колишньої Югославії та Руанди. Формально-юридичний метод застосовано при аналізі положень міжнародних договорів, норм Римського статуту, Женевських конвенцій і національного законодавства України. Метод конкретно-соціологічного аналізу дав змогу використати статистичні дані, звіти Міжнародного кримінального суду, ООН, ОБСЄ, а також матеріали правозахисних організацій щодо документування воєнних злочинів.

Результати. У результаті дослідження встановлено, що міжнародні кримінальні правопорушення, учинені військовими Російської Федерації на території України, відповідають ознакам воєнних злочинів, злочинів

проти людяності та злочину агресії, визначених Римським статутом МКС. Проаналізовано практику національних судів України та діяльність Міжнародного кримінального суду, який уже видав ордери на арешт високопосадових осіб РФ. Визначено, що ефективне переслідування таких злочинів можливе лише за умови тісної взаємодії між національними і міжнародними органами, застосування принципу універсальної юрисдикції та створення спеціального трибуналу за злочин агресії. Зроблено висновок про необхідність посилення міжнародної співпраці, вдосконалення механізмів доказування і забезпечення невідворотності покарання для осіб, винних у міжнародних злочинах проти України. Обговорення. Отримані результати свідчать, що система міжнародного кримінального правосуддя стикається з низкою викликів під час розслідування злочинів, учинених у ході збройної агресії Російської Федерації проти України. Основними проблемами залишаються питання юрисдикції, імунітету високопосадовців, збирання доказів та політичних перешкод. Водночас активізація діяльності Міжнародного кримінального суду, формування міжнародних слідчих груп і ініціатива створення спеціального трибуналу за злочин агресії свідчать про поступове зміцнення міжнародного правосуддя. Це підтверджує тенденцію до посилення принципу невідворотності покарання за міжнародні злочини та розвиток нових форм міжнародної співпраці у сфері притягнення винних до відповідальності.

Постановка проблеми та її актуальність. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України призвела до численних порушень норм міжнародного гуманітарного

та кримінального права, що мають ознаки воєнних злочинів, злочинів проти людяності та злочину агресії. Попри наявність міжнародних правових механізмів, проблема ефективного притягнення винних до відповідальності залишається невирішеною через складнощі юрисдикції, імунітети посадових осіб і політичні перешкоди. Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення невідворотності покарання за міжнародні злочини, удосконалення взаємодії національних і міжнародних судових інституцій та посилення ролі України у світовій системі кримінального правосуддя.

Аналіз досліджень і публікацій з проблемами. Наукова значущість дослідження міжнародних кримінальних правопорушень, учинених під час збройної агресії Російської Федерації проти України, підтверджується працями таких відомих учених і практиків, як Н. Боднар, М. Буроменський, В. Буткевич, О. Виноградова, Р. Волинець, І. Гловюк, М. Гнатовський, Н. Дрьоміна, О. Задорожній, К. Задоя, Н. Зелінська, У. Коруц, О. Кучер, М. Пашковський, С. Перепьолкін, В. Пилипенко, В. Попко, А. Підгородинська, Т. Рибалко, М. Селівон, О. Червякова, К. Юртаєва, Я. Яворський та інші, а також дослідників із міжнародного права – Ф. Сендса, Д. Аканде, П. Лабуди, І. Вукушич, Г. Верле, А. Касезе, К. Рендел, які аналізують механізми притягнення до відповідальності за злочин агресії, воєнні злочини та злочини проти людяності. У своїх роботах вони наголошують на необхідності вдосконалення міжнародно-правових інструментів, зокрема діяльності Міжнародного кримінального суду, запровадження спеціального трибуналу за злочин агресії та розвитку принципу універсальної юрисдикції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародні кримінальні правопорушення становлять окрему категорію злочинів, які посягають на основи міжнародного правопорядку, мир і безпеку людства. Їх суспільна небезпека полягає не лише в масштабності наслідків, а й у підриві фундаментальних принципів гуманності, закріплених у міжнародному праві. Формування системи кваліфікації, запобігання та переслідування таких злочинів відбулося еволюційно – від перших міжнародних судових трибуналів середини ХХ століття до створення постійних механізмів міжнародного кримінального правосуддя.

Початковим етапом становлення цієї системи стало ухвалення Статуту Міжнародного військового трибуналу в Нюрнберзі (1945 р.) та Статуту Токійського трибуналу (1946 р.),

які вперше закріпили концепцію індивідуальної кримінальної відповідальності за дії, що становлять загрозу миру. У Нюрнберзькому процесі сформовано три базові категорії міжнародних злочинів: злочини проти миру, воєнні злочини та злочини проти людяності. Ці положення стали основою сучасної класифікації міжнародних кримінальних правопорушень і започаткували перехід від колективної до індивідуальної відповідальності в міжнародному праві.

Подальший розвиток міжнародно-правової регламентації злочинів цієї категорії пов'язаний із кодифікацією норм гуманітарного права у Женевських конвенціях 1949 року та Додаткових протоколах 1977 року, які визначили перелік так званих «грубих порушень» міжнародного гуманітарного права [1]. Відповідно до цих документів, держави-учасниці зобов'язані переслідувати винних осіб незалежно від місця вчинення злочину, що фактично закріпило принцип універсальної юрисдикції у сфері міжнародного кримінального права.

Кульмінацією процесу кодифікації стало прийняття Римського статуту Міжнародного кримінального суду (1998 р.), який заклав правову основу сучасної системи міжнародного правосуддя. Статут визначив чотири ключові злочини, що належать до юрисдикції Суду: геноцид (ст. 6), злочини проти людяності (ст. 7), воєнні злочини (ст. 8) та злочин агресії (ст. 8 bis, у взаємозв'язку зі ст. 5) [2]. Саме ці положення сформували сучасну модель кваліфікації міжнародних злочинів і визначили правові рамки притягнення до відповідальності осіб, винних у їх учиненні.

Таким чином, історична еволюція міжнародного кримінального права демонструє поступовий перехід від фрагментарних механізмів покарання до системної міжнародної юрисдикції, заснованої на принципах верховенства права, невідворотності покарання та гуманізму. У цьому контексті актуальним залишається питання подальшого вдосконалення механізмів реалізації міжнародної кримінальної відповідальності, особливо в умовах сучасних воєнних конфліктів, зокрема збройної агресії проти України. Адже після 24 лютого 2022 року дії збройних сил Російської Федерації на території України містять фактично всі типи міжнародних злочинів. «Понад 183 000 злочинів, пов'язаних з агресією Росії проти України, були офіційно задокументовані», – сказав Зеленський у третю річницю витіснення російських військ з Бучі. Він додав, що підрахунок, задокументований Україною з моменту повномасштабного

вторгнення в лютому 2022 року, не включає більшу частину української території, яку зараз окупує Росія [3]. Тому сукупність задокументованих фактів, міжнародні розслідування та рішення судових інституцій свідчать про системний, плановий характер цих порушень, що виходять далеко за межі звичайних наслідків воєнних дій і мають цілеспрямований антицивільний вектор.

Одним із найбільш резонансних прикладів є авіаудар по Драматичному театру в Маріуполі 16 березня 2022 року, де, попри помітні написи «ДІТИ», будівля була цілеспрямовано знищена. Незалежні розслідування, проведені Amnesty International та OSCE, кваліфікували атаку як воєнний злочин, адже об'єкт мав виключно цивільне призначення, а кількість загиблих цивільних осіб вимірювалася сотнями.

Іншим підтвердженням системності злочинів є масові вбивства, катування та позасудові страти цивільних осіб під час окупації міст Київської області – Бучі, Ірпеня, Бородянки, де міжнародні спостерігачі та слідчі групи задокументували факти застосування тортур, сексуального насильства та цілеспрямованого вбивства осіб, які не брали участі у бойових діях. Зібрані докази лягли в основу розслідувань Міжнародного кримінального суду (МКС) і спеціальних комісій ООН.

Окрему увагу слід приділити діям, спрямованим на знищення української національної ідентичності. Заборона української освіти, мовна асиміляція, а також неодноразові спроби переписування нашої історії свідчать про цілеспрямовану політику, направлену на знищення української самобутності. На сьогоднішній день це правопорушення дедалі частіше і частіше фіксується в Україні та особливо на тимчасово окупованих територіях [4]. Йдеться про системне знищення культурних символів, запровадження окупаційних освітніх стандартів, цензуру українських ЗМІ, перейменування вулиць, вилучення української літератури та переслідування громадян за використання державної мови. Такі дії мають ознаки політики денационалізації, яка потенційно може бути кваліфікована як злочин геноциду відповідно до Конвенції ООН 1948 року [5]. З огляду на це, постає об'єктивна необхідність не лише у фіксації таких дій як фактів порушення міжнародного гуманітарного права, а й у забезпеченні належної правової реакції на національному та міжнародному рівнях.

Також Україна як потерпіла держава активно реалізує національну юрисдикцію: відповідно до ст. 438 Кримінального кодексу

України «Порушення законів та звичаїв війни» започатковано сотні тисяч кримінальних проваджень. Проте значна частина злочинів має транснаціональний характер та вимагає міжнародної юрисдикції. У цьому контексті ключового значення набуло подання Україною декларацій відповідно до статті 12 ч. 3 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, якими держава визнала юрисдикцію Суду щодо злочинів, учинених на її території у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації [6 с. 63]. Такий крок забезпечив правові підстави для початку офіційного розслідування Офісом Прокурора МКС міжнародних злочинів, скоєних у межах збройного конфлікту проти України.

Відповідно до зібраних доказів і матеріалів слідства, у березні 2023 року Міжнародний кримінальний суд ухвалив ордери на арешт Президента Російської Федерації Володимира Путіна та Уповноваженої з прав дитини Марії Львової-Белової, обвинувачених у незаконному переміщенні та депортації українських дітей із тимчасово окупованих територій – діяннях, що кваліфікуються як воєнні злочини відповідно до статей Римського статуту.

У червні 2024 року Суд видав додаткові ордери на арешт Міністра оборони Російської Федерації Сергія Шойгу та Начальника Генерального штабу Валерія Герасимова, яким інкримінується організація та здійснення масованих ударів по цивільних об'єктах енергетичної інфраструктури України. Ці дії МКС розглядає як серйозні порушення міжнародного гуманітарного права і потенційні злочини проти людяності, що мали на меті спричинити страждання цивільному населенню.

Паралельно розвиваються моделі універсальної юрисдикції та готується створення Спеціального трибуналу за злочин агресії (угода між Україною та Радою Європи, 25 червня 2025 р.). Водночас міжнародна система правосуддя у справах щодо злочинів, учинених під час збройної агресії Російської Федерації, не обмежується діяльністю Міжнародного кримінального суду. В умовах масового характеру воєнних злочинів і масштабності територій, охоплених конфліктом, дедалі більшого значення набуває застосування принципу універсальної юрисдикції, який дозволяє національним органам різних держав реалізовувати міжнародне кримінальне право у власних юрисдикціях. Такий підхід сприяє посиленню глобальної системи невідворотності покарання, адже забезпечує притягнення до відповідальності винних навіть у випадках, коли міжнародні

судові інституції не мають фактичної можливості діяти оперативно.

Цей принцип дозволяє державі притягнути до кримінальної відповідальності осіб, обвинувачених у вчиненні найтяжчих міжнародних злочинів (геноциду, воєнних злочинів, злочинів проти людяності, злочину агресії, тортур тощо) незалежно від місця їх учинення, громадянства злочинця чи жертви, а також від того, чи має держава безпосередній зв'язок із подією. Інакше кажучи, якщо злочин має універсальний характер і становить загрозу всьому людству, будь-яка держава може – і навіть повинна – переслідувати винних, навіть якщо події сталися поза межами її території. А після 2022 року принцип універсальної юрисдикції став реальним інструментом притягнення російських військових і посадових осіб до відповідальності поза межами України. Так, Литва та Польща системно розслідують воєнні злочини РФ у власних провадженнях: у Польщі слідство централізовано в Національній прокуратурі (початок – 28 лютого 2022 р.) з участю у Спільній слідчій групі; Литва, окрім процесуальних дій, організувала збір свідчень українських біженців та потерпілих на своїй території (Вільнюс) [7]. Також яскравим прикладом виступає Спільна слідча група (JT) при Eurojust, до якої увійшли Україна, Литва та Польща; 31 травня 2022 р. долучилися Естонія, Латвія та Словаччина, а 13 жовтня 2022 р. – Румунія; учасниками JT також є Eurojust, Eurocol і MKC. У лютому 2025 р. Eurojust підсумував проміжні результати роботи JT і повідомив про продовження її мандата; за даними прокурорів, у межах розслідувань уже опитано понад 5 000 українців [8].

Але попри активне розгортання національних і міжнародних механізмів правосуддя, процес документування, кваліфікації та притягнення винних до відповідальності за міжнародні злочини, вчинені на території України, стикається з рядом суттєвих труднощів – як правових, так і організаційно-процесуальних.

Основна проблема полягає в тому, що більшість воєнних злочинів відбувається на територіях, які перебувають під окупацією або в умовах активних бойових дій. Це унеможливорює швидке збирання доказів, фіксацію місць подій, допит свідків і забезпечення збереження речових доказів. Значну частину доказового масиву становлять цифрові джерела інформації – фото, відео, супутникові знімки, повідомлення з месенджерів, записи дронів, що потребують технічної верифікації

та сертифікації для подальшого використання в суді. На цьому тлі важливу роль відіграють міжнародні ініціативи – зокрема діяльність Місії ООН з моніторингу прав людини в Україні (HRMMU), Міжнародної комісії ООН з розслідування порушень прав людини, JT при Eurojust, а також численні правозахисні організації (*Truth Hounds, Bellingcat, Global Rights Compliance*), які створюють бази доказів для подальшої передачі до Міжнародного кримінального суду.

Імунітети державних посадових осіб залишаються одним із найскладніших питань міжнародного кримінального права. Розрізняють особистий (*ratione personae*) і функціональний (*ratione materiae*) імунітети. Перший захищає чинних глав держав, урядів і дипломатів від юрисдикції іноземних судів, другий – поширюється на дії, здійснені ними в межах службових повноважень. У контексті російської агресії це створює практичні перешкоди для притягнення до відповідальності найвищих посадових осіб РФ. Однак ордер Міжнародного кримінального суду на арешт Володимира Путіна (17 березня 2023 р.) став прецедентом, який підтвердив, що в разі міжнародних злочинів імунітети не можуть бути абсолютними. Це рішення фактично продемонструвало перевагу принципу невідворотності покарання над доктриною державного імунітету [9 с. 26].

Попри наявність ордерів MKC, проблема залишається у їхньому реальному виконанні. Багато держав, зокрема ті, що не є сторонами Римського статуту, не зобов'язані здійснювати арешти. Навіть серед держав-учасниць існують політичні обмеження [10]. В Україні ж процедури взаємного правового співробітництва із міжнародними судами перебувають у стадії вдосконалення: важливо забезпечити правову основу для визнання, виконання та передачі осіб за запитами MKC або національних судів інших держав.

Не менш важливим викликом є захист свідків і потерпілих, які надають показання у міжнародних провадженнях. Часто це жертви сексуального насильства, катувань, депортацій – категорії осіб, які потребують психологічної, соціальної та правової підтримки. Відповідно, міжнародна практика наполягає на створенні програм свідчення в безпечних умовах (*safe testimony*), а також фондів компенсації та реабілітації потерпілих, що лише частково реалізовано в Україні.

Висновки. Узагальнюючи, можна констатувати, що сучасна система доказування міжнародних злочинів, учинених під час війни проти України, переживає

етап трансформації. Її розвиток залежить від синхронізації дій національних органів і міжнародних інституцій, гармонізації стандартів допустимості цифрових доказів та формування ефективного механізму

міжнародного співробітництва. Саме подолання цих викликів стане запорукою реальної невідворотності покарання для винних у міжнародних кримінальних правопорушеннях.

Література:

1. Женевська конвенція про захист цивільного населення. Від 12 серпня 1949 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
3. Ден Поліщук Зеленський заявив, що Росія скоїла в Україні понад 183000 воєнних злочинів. 31 березня 2025 рік URL: https://www.reuters.com/world/europe/zelenskiy-says-russia-has-committed-over-183000-war-crimes-ukraine-2025-03-31/?utm_source
4. Бондаренко Олена Правова природа етноциду та доцільність його інкорпорації в Кримінальний кодекс України. Актуальні проблеми правознавства Випуск 2 (42) 2025 р. с. 96. URL: <https://fileview.ukr.net/?url=>
5. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 09.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#
6. Гроховська К. О., Котляр А. В., Шульга В. О. «Міжнародний кримінальний суд: досвід України». Науковий вісник УжНУ. Серія Право. 2025. Вип. 88(4). URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp>
7. Center for civil liberties «Це не просто допомога – це обов’язок за міжнародним правом»: як Польща бореться за справедливість України. Ольга Зубридська URL: https://justiceweek.ccl.org.ua/?p=1785&utm_source
8. Агенство Європейського Союзу зі співробітництва у сфері кримінальної юстиції. Спільна слідча група за ймовірними злочинами, скоєними в Україні. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/>
9. Міжнародне кримінальне право : навчальний посібник / кол. авторів ; за заг. ред. Т. І. Созанського та О. М. Броневицької. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 472 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/>
10. Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary (3rd edn., C. Н. Beck, Hart, Nomos, 2016) xxxix, 2,352 pp. (Hardcover). P. 684. URL: <https://academic.oup.com/>

Дата першого надходження статті до видання: 20.11.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.12.2025
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.12.2025